Ч. 59 (11.027). Львів, четвер 17. березня 1927. Poeztowa oplata zaplacono ryczaltem. Рік XL

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Кінець царату.

(В десятиліття великої російської революції.)

Львів, 16. березня 1927.

Вчора минуло десять літ від хвилі, коли останній самодержець всеросійський Микола II. перед делегатами Думи, Гучковим і Шульгіном, зрікся престолу, започатковуючи кінець династії Романових. В суті річи початок кінця царату приготовляли реакційні російські сфери цілими десятками літ, однак треба було такого глибокого потрясення, як світова війна і російські невдачі на фронті з одного боку та поглиблення реакційного режіму під покришкою военщини з другого, щоби захиталася в основах і розвалилася в руїнах бастилія царату, тюрма народів.

В російських верхах боролися дві концепції: дотримання союзу із західними парляментарними державами і сепаратний мир з Німеччиною. Перший погляд заступали ліберально-демократичні кола, сподіючись при допомозі Англії і Франції привести Росію до справжнього конституційного ладу, — другий находив своїх виразників й оборонців в крайно реакційних колах і у двірській камарилі. Боротьба між цими двома напрямками тягнулася довший час. З початком березня положення загострилося. Мін. внутр. справ Протопопов, довіреник реакції і двірської камарилі, по несправдженим досі вісткам, викликав заворушення в Петрограді, щоби тим чином виказати союзникам потребу сепаратного миру Росії з Німеччиною — з огляду на революційний п дйом у столиці. В дні 11. березня заворушення прибрали ширші розміри. До боротьби з народом виступила поліція і жандармерія зі скорострілами. Між стаціонованим у столиці військом велася революційна пропаганда. Підступ Протопопова пхнув Петроград у пропасть анархії. Серед сутичок виступив до бою петроградський гарнізон, а на його чолі зложений з українців волинський полк, який приєднався до народу, розвиваючи прапор із написом: „Хай живе федеративна республика й автономія України!"

Ще підчас боїв у столиці голова Думи Родзянко вислав 12. березня 1917 депешу до царя в Могилів (до головної кватири): „Положення погіршується. Треба ділати негайно, бо завтра може бути запізно. Вибила остання година, коли рішається доля батьківщини і династії."

І справді завтра вже було запізно. Народ, підтриманий революційно настроєним військом, бажаючи найти керманича подій в новоствореній ситуації, інстинктовно звернув свої очі на Державну Думу. Полки петроградського ґарнізону віддалися до диспозиції Думи. Стара влада розвалилася, як струпішіле порохно, на думський Комітет звалилося вельми відповідальне завдання організувати нову владу. Родзянко, що хотів рятувати династію, розвитком подій був примушений в імени Думи формально завдати їй рішаючий удар.

Фаталістично настроєний цар, отримавши депешу Родзянка, постановив виїхати в Петроград і на місці прийти до якогось рішення. Та на залізницях влада находилася вже в руках робітників, які постановили не допустити царського поїзду до столиці. Два дні тинявся цар по залізничих лініях, аж вкінці добився до Пскова, де находився штаб ґен. Рузського. Вночі 15. березня цар вручив ґен. Рузському зміст депеші, як відповідь на телеґраму Родзянка. Цар установляв відповідальний перед Думою уряд а тимчасом в столиці творився вже самочинно, з рамени самої Думи тимчасовий уряд без царської апробати. Ґен. Рузський, поінформований про події в столиці, розумів усю траґікомедію царської постанови. Однак получився каблем з Родзянком, передаючи йому царську депешу. На те одержав відповідь, що в створеній ситуації єдиною постановою царя може бути його рішення щодо абдикації. Такої самої думки був шеф штабу ґен. Алексєєв і команданти поодиноких фронтів.

Рано 15. березня ґен. Рузський зреферував цареві ситуацію. Микола II. „надумувався" до полудня, а в 3-тій годині заявив готовість уступити в користь сина і в тім напрямі вручив відповідну депешу генералові. Та заки вислано цю телеґраму, прийшла вістка, що до Пскова їдуть відпоручники Думи: Гучков і Шульгін. Цар знову почав „надумуватися". Скоро тільки делеґати Думи найшлися в Пскові, цар змінив перед ними своє рішення, заявляючи, що не в силі розлучитися з сином Олексієм і тому абдикує в користь брата Михайла. Делеґати приняли цю заяву до відома і заапробували текст манифесту, в якому цар, зрікаючись престолу в користь брата, Михайла Олександровича, наказував йому „панувати і кермувати державними справами в якнайтіснішій згоді з представниками народу в законодатних установах".

Думські делеґати виїхали з царським манифестом до Петрограду, а цар вернув у Могилів до головної кватири. І тут, „надумавшись", перемінив своє попереднє рішення, знову переносячи абдикацію на користь сина. Та ґен. Алексєєв, не хотячи викликувати нового замішання, сховав нову царську депешу до кишені. Тимчасом проголошено царський маніфест (абдикаційний), як і маніфест Михайла Олександровича, в якому цей останній заявляв, що обійме престол, „коли це буде згідне з волею народу, який шляхом загального голосування через своїх представників в Конституанті повинен установити форму правління і основні права російської держави".

Але дальший розвиток подій відбувався по іншій напрямній. Наслідки обох маніфестів були зовсім інші, як сподівались їх автори. Ліберальна буржуазія за всяку ціну бажала втримати конституційну монархію. Лідер кадетів П. Мілюков кидав пізніше важкі докори й обвинувачення на адресу Миколи II. і Миколи Олександровича, що вони в переломовому моменті так легкодушно обійшлися з проблємою монархії. Мілюков змагав до того, щоби абдикація наступила в користь царевича Олексія, а вел. кн. Михайло став реґентом на час малолітности царя. Цю добу царської малолітности хотіла ліберальна буржуазія використати для поглиблення і закріплення конституційного ладу.

Та непослідовність, хиткість, фаталістичні настрої і родинні сентименти Миколи II. з одного боку, а фатамоґрана революції з другого змели з лиця землі самодержавний царат. День 15. березня приніс абдикацію царя Миколи II., а 16. липня 1918 з наказу Ради Нар. Комісарів єкатеринбурська чека розстріляла останнього царя і його сімю.

Так закінчила своє історичне „призначення" династія Романових, так упав царат, так розвалилася тюрма народів, а зпід її руїн вийшли на широкий, тернистий і кривавий шлях і пригнічені і заковані царатом народи.

„Східне Льокарно".

(Від власного кореспондента.)

Париж, 7. III. 1927.

I.

„Східне Льокарно", — „Поширення льокарнських угод на Схід", — „Шлях з Берліна до Парижа веде через Варшаву" — такими й їм подібними формулами супровожає теперішні женевські сходини майже ціла французька преса. Не тільки французька: трохи чи не ще гарячіше пропаґує формулу цю преса Великої Британії, особливо консервативна. Формулу цю очевидно розумієте: це зусилля, аби втягнути й Німеччину в круг тих держав, яким велика Польща потрібна, чи то пак — видається потрібною й корисною.

„Видається" — кажемо, бо в огневій пробі, єдиній справдішній пробі, з надій і рахунків на всемогучість польської державної й військової потуги, може вийти необережним і змістифікованим урядам — велике й діймаюче розчарування. Покищо одначе урядові кола Франції й Англії все ще вірять у Польщу, в її суцільність, внутрішню силу й ударну здатність...

За згоду на „Східне Льокарно" обіцюють німцям усякі уступки. Можливо навіть, що звязують з нею справу евакуації Надренщини — можливо, хоча й сумнівно, бо коли організація оборони Франції не буде бодай в головному переведена, Франція ледви чи зможе видати з рук такий кріпкий атут, яким є окупація Надренщини. Але є можливі інші уступки — в торговельнім договорі, в залишенні переслідування польських німців, може й в кольоніях.

Уже в самому виставленні тієї формули великими західними державами польський уряд мусить бачити важний успіх Польщі. А що й сказати — якби формула ця була Німеччиною принята!

II.

Що виставляє сьогодні формулу цю Англія ще гарячіше Франції, за це Польща може подякувати більшовикам, їх дипльоматії й політиці, з осібна ж п. Чічерінові. Славили Чічеріна ще недавно геніяльним дипльоматом, істинним Талєраном більшовицької масти. Найголосніше величали його 1925 року, коли він поїхав до Варшави і там, мовляв, зашахував Англію. Нічого сказати — гарно собі „зашахував!" То мав бути „шедевр" більшовицької дипльоматії! Подумайте собі: навіть таку Польщу Чічерін відорвав від західних держав! Який ґеній! Який удачник! Більшовицькі аґітатори в той блаженний час махнули рукою на східну орієнтацію! Наче викапав з чистого духа Дмовського: годити Варшаву з Москвою понад головами українців, особливо західних. Можливо зрештою, що більшовицькі „хитреци" думали, що згодом викивають і Польщу. Показалося одначе, і то швидко, що викивані були — але не Поляки, а більшовики зі своїми Талєранами: Чічерінами.

Поляки покористувалися приїздом Чічеріна у Варшаву і голосно розтрубленими переговорами з цим більшовицьким Метерніхом на те, щоби шантажувати Велику Британію. До того часу Вел. Британія була радше холодна супроти Польщі, холодна й позбавлена віри. Тоді полячки вимазали перед консервативним урядом Його Британської Величности страшак польсько-більшовицького союз. Це помогло. В Англії настав раптовий зворот у користь Польщі, який датується від славного приїзду Чічеріна у Варшаву і який на наших очах щораз краще розвивається. Більшовики ще раз прислужились Польщі, і то прегарно. Раз, коли розкладаючи російську й українську армію Тимчасового Уряду й Центральної Ради, працювали на користь великої Польщі і для її східних апетитів. Другий раз, коли довели до мира в Ризі, ганебного мира, і підписали його. А 1925 р. втретє — позволяючи полякам пошити в дурні Чічеріна і шантажувати Англію.

Невдячний нарід, ті полячки! Якби вони були вдячні, то давно вже були би виявили свою вдячність добре заслуженим для Польщі і її величі противникам. Роздалиб були ордери „*Polonia restituta*" чоловим представникам нашого т. зв. закордонного центру за те, що так успішно витратили 100 тисячну галицьку армію 1919 року і в найближчих роках потім вели заграницею і в краю просто ідеальну для поляків, вимріяну для них „політику". А тепер знов поставили би у Варшаві памятник Чічерінові, от хочби в місці зруйнованого православного собору: бо Чічерін прихилив Польщі неоцінену їм британську протекцію... Але немає вдячности на цьому світі.

А що буде, коли — воно зрештою сьогодні ще дуже-дуже сумнівне! — німці згодяться доповнити західне Льокарно договором про „Льокарно Східне?"

В. Левицький.

Чому усунули Шумського?

Димісія Шумського на тлі постанови Політбюра КП(б)У про народню освіту.

В попередніх числах „Діла" інформували ми про правдиві причини далекосяглих змін у харківському уряді. Тепер хочемо познайомити наших читачів з „постановою політичного бюра Центр. Комітету КП(б)У про стан народньої освіти на Україні". Постанова ця — далі подаємо її в найхарактеристичніших вімках — дає нам порівняння перш за все змісті народнього

комісаря освіти Шумського, а крім того кидає посередньо взагалі ярке світло на всі доконані в уряді зміни.

Постанову приняло політбюро дня 1-го березня, отже перед самою димісією Шумського.

В 4. точці тієї постанови читаємо: „Політбюро ЦК зазначує, що ідеольогічне керовництво учбовою справою поставлено не гаразд. В школах такі дисципліни, як суспільнознавство, викладаються за недосить розробленими програмами, до того ж бракує відповідних підручників. В цій царині політбюро ЦК вважає за доконче потрібне підсилити кадри викладачів *суспільнознавства учителями-комуністами* (це як і слідуючі підкреслення наші — Ред.), *і притягти їх до роботи є ладання учбової літератури*".

В точці 6. читаємо: „Роботі, як науково-дослідчих катедр так і Академії Наук ще не досить надано *ідейного керовництва*. Майже непочатим стоїть ще завдання — забезпечити науково-дослідну роботу і *притягти нові сили, з окрема — комуністів*, що цілком відповідалиб науковим вимогам".

Точка 7. каже: „Політбюро ЦК, стверджуючи необхідність додержування принціпу управління всією справою освіти за Наркомосом, разом з тим вважає обовязком встановити *міцний контакт між Наркомосом, з одного боку, і профсоюзними комсомольськими та іншими громадськими організаціями*, а також господарськими органами з другого боку. *Діяльності* Наркомосу та його *місцевих органів саме бракувало оцього необхідного звязку*.

Політбюро зазначує також відсутність *міцних звязків* органів Наросвіти *з місцевими партійними організаціями і вважає за обовязкову умову як успішного проведення роботи так і здійснення партkeровництва*, — всемірну підтримку органів освіти з боку партійних органів і *виступлення на культурний фронт авторитетних у партії і в масах партійців*. Не притягнено уваги широких організованих робітничих та селянських мас до всієї роботи Наркомосу. Тому керовництво Наркомосу набуло апаратно-бюрократичного характеру".

В 8. точці стрічаємося з такими цікавими міркуваннями:

„В справі будівництва української культури Політбюро ЦК вважає *сучасні досягнення за далеко недостатні і підкреслює*, що Наркомос у своїй роботі *не досить охопив процес зростання української культури, не виявив досить ініціятиви в його керуванні*: Наркомос не завжди вміло і повно використовував всі можливости; брак пляновости в цій роботі являв собою найхарактернішу рису в керовничій роботі Наркомосу в цій галузі; з одного боку Наркомос не зумів притягти до активного співробітництва сил української радянської суспільности, *а з другого боку не тільки не вмів, а навіть не усвідомив собі необхідности спиратись на широкі пролетарські маси та підростаючий актив, а це причинювалося до того, що* керовництво *Наркомосу в справі будівництва української культури було недостатне, випадкове, нежиттєздатне і бюрократичне*.

Не були досить забезпечені активність та ідеольогічне керовництво ростом української культури *в справі підсилення її соціялістичних елементів та боротьби з буржуазними впливами*".

Та найбільше проречистою є 10. точка постанови, яка в усій своїй величі й далекосяглости звучить:

„Особливо яскраві помилки та ухили в керовництві Наркомосу *що до мистецтва та літератури*. Бракувало потрібної ініціятиви, не було досить уваги до потреб літературних робітників та робітників мистецтва; не були належним способом використані заходи сприяння кадрам молоді. Не досить виявилося піклувань до виховання нових сил *і мало було ідеольогічного впливу на „попутчиків", відсутність певної постановки питання за зміцнення соціялістичних елементів української культури та боротьбу з буржуазним впливом; брак керовничої лінії що до ріжних течій в літературі, мистецтві та їхніх угрупувань*. Ціла низка починів, як наприклад справа підтримки літературних організацій — обминула Наркомос, при чім увага і зацікавлення Наркомосу обмежувалися частенько групами *ідеольогічно найменш сталими*, що проте мали ідейну підтримку в керовництві Наркомосу".

Прочитавши останню точку негативів з діяльности Шумського, відразу стає перед нами справа Хвильового і його товаришів, Тичини, неоклясиків і всіх інших літературно-мистецьких діячів, що боронять нічим необмежуваної волі одиниці в літературній творчости, що відмежовують себе від московської культури та її шкідливих впливів, словом, що хочуть творити українську національну культуру, яка булаб випвітом української психе, а не карикатурою в комуністичному намисті та інших „цінних" оздобах інтернаціоналізму. Українська національна культура тільки тоді може внести цінности до великої скарбниці вселюдської культури, коли *вона буде собою* коли в ній відібються всі специфічні та виключні прикмети національної душі та життя, коли вона буде сутоукраїнською. Колиж та культура буде тільки формально українською, а фактично будуть її насильно втовкмачувати в рямці штучно придуманих формул, пропускати крізь горнило згори накидуваних і до того дуже вузесеньких стінок до сліпучости розпаленого історичного матеріялізму чи марксізму, то вона затратить всі признаки оригінальности, вона зманіруеться, зведеться нінащо та стратить всяку вартість, бо не зможе внести нічого нового і нічого цінного не тільки до вселюдської культурної скарбниці, але не зможе заспокоїти самої нації. Культура не твориться на замовлення, не формується після шабльонів, але твориться сама природними шляхами і тільки тоді, коли її творці мають повну свободу творчої індивідуальної ініціятиви, коли вільні в творчому процесі від усяких згори накидуваних тенденцій та доґматичних обмежень.

Планетарні експериментатори і засліплені в партійній доктрині „будівничі нового життя" з природними законами культурної еволюції рахуватися не хочуть і не думають. Вони намагаються звести все в рямці доктринеських формулок і тим зліквідувати взагалі всяку оригінальну культурну творчість... української нації.

Проречистим доказом на те є між іншим остання точка цитованої постанови, в якій вони піддають всю культурну та освітню працю під „тверде партійне керовництво" і не спиняються перед нічим, щоби „забезпечити зростання й зміцнення соціялістичних елементів в усій культурній роботі країни".

Шумський не оправдав їхніх надій у тому напрямі і тому опинився поза урядом. Чи Скрипник виважеться з того завдання чи зможе він знасилувати природню еволюцію творчих зусиль української нації біля власної культури? Думаємо, що н Думаємо, що йому як українцеві не стане на це ні сил ні відваги. Воювати з законами природи, заломити стихії не вдасться навіть більшовикам. Зрештою від Скрипника цього вимагати не зможуть, бож усі ці постанови були нічим іншим, а упозорованням змін у харківському уряді, про які ми писали. **С. Н.**

ЗАМІТКИ І ВІДГУКИ.

Два знаменні німецькі голоси про українську справу.

Україною знову зацікавився в останньому часі европейський політичний світ. Доказом того численні статті й замітки в ріжних чужинецьких органах преси — пера найвизначніших публіцистів. На дві такі статті двох ріжних німецьких пресових органів хочемо звернути увагу наших читачів.

„Grüne Briefe für Kapital und Wirtschaft", орган політики й економії, що виходить уже 10-ий рік під редакцією Иосифа Зонтаґа, приносить у ч. 58. з 10 ц. м. такі уваги свого редактора про вагу української справи для Німеччини:

„На сході дозріла проблема, якої ваги не усвідомили ще собі мабуть вповні ні урядові круги ні широка громада в Німеччині. Це українська справа, якою преса загранична, а зокрема Англії, від якогось часу дуже сильно цікавиться. Також у Радянському Союзі займаються Україною — з великою журою. Подивугідне, як український нарід, не зважаючи на страшний гніт спершу царської Росії а потім більшовиків з їх терором, зумів в останніх роках скріпитися внутрі і стати нацією, що настирливо домагається щораз більшої самостійности. Найвищий час, щоб також наші офіціяльні й господарські чинники звернули бачну увагу на цю „нову силу над Дніпром", як її називає *„Matin"*, та увійшли в звязок з живучими в Німеччині українськими кругами, без ріжниці їх партійної приналежности і внутрішньо-політичних розходжень". При кінці тих заміток подається, що *„Grüne Briefe"* звертатимуть постійно пильну увагу на значіння й розвиток української справи.

Друга стаття, що її хочемо обговорити, появилася в берлінському щоденнику *„Der Tag"* (ч. 60. з 11. ц. м.) п. з. „Хто відкриває Україну?" Її автор, як там подано, знавець Сходу, подає кілька цифр про число населення і простір української національної території, а в дальшому малює долю тої території під чотирма ворожими займанщинами. Схарактеризувавши короткими словами положення кожної з тих займанщин зокрема й підчеркнувши, що на одинокій Радянській Україні українець почувається відносно вільно і свобідно самим собою, добиваючись поволі, але певно чимраз більшої незалежности на всіх ділянках національного життя, — автор пише дальше:

„Україна може стати для нас (розум. німців) дуже важним союзником. Передусім лучить нас одна точка — спільне противенство у відношенні до Польщі. Це зрозуміли добре англійці, правда, в змислі противенства України до Росії. Не без причини стараються англійці нав'язати в останньому часі звязки з сильно зростаючими українськими кооперативами. Але саме тут прийшли ми до тої точки, біля якої не можемо перейти мимохідь, на яку мусимо поставити і свою стопу. Німеччина — батьківщина кооперативи. Наші взаємини, також з українськими кооперативами, датуються не віднині. Ми повинні їм, як і цілому економічному розвиткові України, присвятити справді пильну увагу. Бо, на скільки не мелять нас [illegible] познаки, вже в недалекому часі вийдуть з рядів тих молодих українців, що нині сидять в урядах Радянської України, а також, і то передовсім, з рядів тих, що прогнані зі Львова шукають тепер освіти у Празі й у нас, цілі фаланги політичних та економічних провідників, яких єдиною метою буде національно самостійна, в господарській ділянці самовистачальна Україна. Ми, німці, можемо змагання до незалежности українців не тільки вповні зрозуміти, але й ці змагання витати. З політичного боку може бути для нас тільки корисно, якщо розумна більшовицька політика доведе до того, що українці будуть в рямках Радянського Союзу мати якнайширші права і якнайбільшу і найвільнішу змогу розвитку".

Д-Р ЛУКА ЛУЦІВ. 6)

Л. Совінський і Т. Шевченко.

(Продовження.)

Правда, слова ці можуть виглядати надто лагідними в порівнанні з описаними сценами в самій поемі. Тому то д-р Щурат думає, що саме в часі викінчування „Гайдамаків" підпав Шевченко під вплив революційних, демократичних організацій" польських. Той сам дослідник думає, що Шевченко, попавши під отой вплив, — писав не тільки повищі слова в своїй „по мові передмові", а то й може переробльовав у деяких місцях „Гайдамаків"[1]). Та незалежно від наведеної думки для критика істнує тільки готовий, викінчений твір, яким автор пустив його в люди. А в „Гайдамаках" могли польські критики читати, як в автора „болить серце, як згадає: старих славян діти вплись кровю", котрі є „того-ж батька, такіж діти, жити-б та брататься!"

Зрештою — як могли польські критики так гостро осуджувати Тарасових „Гайдамаків", коли в польській літературі до появи Шевченкової поеми появлялися нераз беззастережні регабілітації гайдамаччини! Згадатиб тільки *„Zamek Kaniowski"* С. Гощинського, „того гайдамаки тілом і душею, першого демагога на польському Парнасі" — як зве його Ол. Брікнер;[2]) або твори Камінського (1820), Ст. Вітвіцького (1826), М. Сухоровського (1832), Семенського (1835) й Ал. Ґрози, де часто цілковито і вповні оправдується гайдамаччину. Герой у Семенського каже між іншим: *„Ej Lachu, Lachu! Kąpałeś się we krwi, piekłeś na węglach.. Ale dojdą karby.. odpłata krzywdę wymierzy!"* А Ал. Ґроза пів роком перед появою „Гайдамаків" друкує уривок поеми, де оправдується Залізняка. Автор бажав у той спосіб осягнути помирення обох народів.[3])

Одиноким оправданням Совінського і його невідомого критика в *„Bibliotec-*і *Warszawsk*-ій" булоб те, що подібні польські голоси про Шевченкових „Гайдамаків" не перевелися й пізніше. І так в 1898 р. видав знаний москвофільський діяч М. І. Білоус ілюстровані „Гайдамаки" (Коломыя, 16°, ст. 140), щоби в той спосіб паралїжувати поширюваний україцями культ Шевченка, бо, мовляв, Шевченко належить цілому „русскому народові" — а не лиш „украинцам". *„Słowo Polskie"* (1893, № 286) писало з тієї нагоди, немов відписуючи з *„Bibliotek*-и *Warszawsk*-ої" з 1862 року!, — під заголовком *„Apostołowie nienawiści"*: *„Poemat Szewczenki jest apoteozą najwstrętniejszych zbrodni, najohydniejszych mordów i rzezi przez rozbestwioną dzicz kozacką pod wodzą zwyrodniałych zbójów Gonty i Żelezniaka, którzy w przedstawieniu Szewczenki wychodzą na bohaterów narodowych"*.[4])

Майже тими самими словами писала й *„Gazeta Warszawska"* з нагоди 50 их роковин смерти Шевченка в 1911 році.[5])

А проте ще в 1838 році писав рецензент повісти *„Koliszczyzna i stepy"* в краківському *„Pamiętnik*-у *Naukow*-ім (ч. 8): „Єсть се гірка правда, але правда конечно потрібна; історія не знає галянтоманії, спосібної найгрубші пороки прикрашувати кольоровими висловами; вона радше є щирим другом, який отверто і без обиняків виказує правду, хочби й терпку часом, не з наміром роздратувати нас, але щоб нас поправити". (Щурат: Основи Шевченкових звязків з поляками, ст. 320). Одначе правда, що історія рідко коли має понятливих учеників...

5. Переклади Совінського із Шевченка.

Совінський, як ми бачили, переклав із Шевченка:

1. *„Гайдамаки"*... як вище; ця сама поема вийшла і другим виданням: *„Hajdamacy", przekład Sowińskiego, poprzedzony studium o Szewczence. Lwów, 1883*, ст. 149. В своїму *„Studyum"* Совінський умістив богато уривків у перекладі (з „До Основяненка", „Катерини", „Тополі" й інших), якими рясно перетикав свою працю.

2. *„Доля"* (*„Dola"*); надруковане в обох виданнях *„Studjum"* і передруковано в час. *„Tydzień"*, Львів 1880, т. X., ст. 168.

3. *„Пустка"* (*„Pustka"*, *„Porwanci* новобранці"); друковане рівнож у *„Studium"*, перше видання ст. XLVII.—XLVIII. і передруковане в *„Poezjach" Sowińskiego*, Познань, 1875, т. II.

4. *„Наймичка"* (*„Najemnica"*). *Taras Szewczenko (I). „Najemnica" przełożył*... Львів, Наклад вид. *„Nowiki"*, 1870, 16°, ст. 40;[6]) друге видання тамже в р. 1882; далі передрукована (чи в цілости? — Л. Л.)[7]) в *„Obrazach literatury powszechnej"* т. II, ст. 590 (*W streszczeniach i przykładach zebrali Chmielowski i Grabowski*, Варшава, 1896.)

5. *„Raj."* (?) в *„Tygodnik-у Powszechn*-ім", 1885, ст. 421. Це, як і дальші, подаю за Колодзейчиком.

Під заголовком: *„Z poezyi"* друкувалися ще переклади Совінського в *„Kurjer-*і *Warszawsk*-ім" 1880, № 74; в *„Kurjer*-і *Warszawsk*-ім" 1881, № 1; 1882, № 181; і 1883 № 189. *„Kalina"*, *„Do zorу"* (?) *„Dumka"*.

(Докінчення буде.)

---

[1]) „Основи Шевченкових звязків з Поляками, написав Василь Щурат. „З. Н. Т. Ш.", р. 1917, т. CXIX.—CXX., ст. 314, 319.

[2]) *Al. Brückner: „Dzieje lit. polskiej", t. II.*, ст. 78.

[3]) В. Щурат: „Коліївщина в польській літературі до 1841 року. „Зап. Н. Т. Ш-а", т. 97, ст. 86—104.

[4]) Голоси польської й української преси про це видання „Гайдамаків" зібрані в книжечці: „Тарасъ Григорієвичъ Шевченко". (Про изданіе Гайдамаковъ). Коломыя, 1899

[5]) Пор. „Діло", 1911, ч. 50.

[6]) Рецензія в *„Przegląd*-і *Polsk*-ім", Краків 1870—71, II. ст. 558, [illegible]

[7]) *Edmund Kołodziejczyk: Bibljografja słowianoznawstwa polskiego.* Наклад [illegible] *Umiejęt.* Краків. 1911. № 4415.

Протест національних меншостей.

Проти тактики польської правиці і лівиці в справі самоврядних законів.

Варшава, 15. березня 1927.

Нині під проводом пос. Ґломбінського адміністраційна комісія радила дальше над справою виб. ординації. Пос. Інзлер (жид) запитав предсідника комісії, які є внесення, ухвалені дня 11. березня на засіданні комісії. Пос. Хруцький (Український Клюб) закидав нарушення регулямину тим, що скликано засідання комісії тоді, як посли виїхали до своїх округів. Пос. Кроніг (нім.) квестіонував важність третього читання закону про сільські громади. Предсідник Путек у відповіді на закид пос. Хруцького стверджує, що посли славянських меншостей зложили 3. березня заяву, що не братимуть участи в дальших працях комісії, але їм усе таки вислано запрошення. Опісля пос. Інзлер в імени Жидівського, Українського і Німецького Клюбів та клюбу „хліборобів" зложив таку заяву:

Тому що спосіб полагоди самоврядних законів у комісії, на основі компромісу польських партій від лівиці до правиці і на основі безуспішного тайного пактування тої більшости зі собою в кожній спірній справі, що повстає підчас конкретної дискусії, виключає можність позитивної участи з нашої сторони, ми переконалися, що наша дальша участь у працях є безцільна. Не можемо брати відповідальности за працю, яка не сміє мати впливу на направу наших кривд старих і нових, саме тепер приготовлюваних. З тої причини підносимо наш урочистий протест проти такої праці комісії на основі порозуміння польської лівиці з правицею і на знак протесту не будемо брати дальшої участи в працях комісії. — Після відчитання тієї декларації представники клюбів нац. меншостей вийшли остентаційно з салі.

Виборча реформа в конституційній комісії.

Забезпечення польськости на окраїнах.

Варшава, 15. березня 1927.

На нинішнім засіданні соймової конституційної комісії, в якім взяли участь також члени клюбів лівиці і нац. меншостей, предс. Ґломбінський повідомив, що підкомісія, вибрана на попереднім засіданні для розгляду справи загарантування полякам у сх. воєвідствах повного числа мандатів, приготовила відносні внесення. Пос. Чапінський (ППС.) повідомляє, що його партія, а думає, що й інші партії, готова співпрацювати в комісії і підкомісії.

Ухвалено збільшити число членів підкомісії до 11. До неї, крім дотеперішніх її членів Ґломбінського (ЗЛН.), Дубановича (ХН.), Брили (ХД.), Керніка (Пяст), ввійдуть посли Конопчинський (ЗЛН.), Чапінський (ППС.), Полякевич (Стр. Хл.), Шрайбер (жид), Баґінський (Визв.), Попель (НПР.) і Хруцький (українець).

Опісля комісія відложила свої засідання до 18. ц. м., себто до часу, коли підкомісія має предложити свої внесення.

Пополудні реф. Ґломбінський висував формули, які забезпечують репрезентацію польської нац. меншости на сх. окраїнах: а) утворення 6 виб. округів на сх. землях, а саме перший округ з дотеперішніх 48, 49 і 51 окр., себто з перемиського, самбірського і львівського з виключенням м. Львова, що творить окремий 50 округ. Другий округ з 52 і 53 окр., що покривається майже в цілости зі станиславівським воєвідством. Третій округ, що відповідає воєвідству тернопільському, повстає з 54 і 55 округа. Четвертий округ (56, 57 і 58 окр.) відповідає волинському воєв. Пятий окр. (59 і 60 окр.) відповідає поліському воєвідству. Шестий окр. (61 і 62 округи) відповідає новгородському воєвідству. б) В тих округах примінено би принцип „обмежених голосів". Основується він на тім, що виборець на карті своїй віддавав би голос на найбільше трьох кандидатів, хоч на округ припадало би і більше кандидатів. в) В тих округах допущено би союз ліст для партій етнічних меншостей.

Після короткої дискусії наради підкомісії відложено.

Уряд опрацьовує проєкт виборчої реформи!

Варшава, 15. березня 1927.

В соймі кружляє чутка, що уряд рішився виступити з власним проектом зміни виб. ординації. „Пшеґ. Веч." повідомляє, що уряд працює над проектами зміни виб. ординації, одначе ці проєкти ще не є скристалізовані й ідуть у ріжних напрямках. Декотрі з них передбачують лише введення союзу ліст, зате інші зменшують скількість послів до 360, а деякі ще менше. Внесення ті щойно опрацьовує комісія, покликана до того президією Ради міністрів. Члени уряду не розглядали ще тих внесень.

Відгуки дня.

Що Львів — то Львів.

Уладив минулого року Станиславів повчаючу, похвальну й потрібну імпрезу: Український Ярмарок і діждався богато... нарікань. Не було, мовляв, пляну, розмаху і тим подібних історій, які, до речі кажучи, рідко коли й загощують до украіноросів.

Дісталося тоді станиславівцям у поважних і гумористичних часописах, скільки влізло. Кожна стаття чи статейка хвалила їх у двох-трьох рядках, а решту статті починала від „але" — і тут щойно автор розбалакувався.

Але найбільше могли й мали до закиду наші торговельно-промислово-фінансово-кооперативні специ, чи, як то кажуть, „фахівці". Вони, оком знавців обкинувши цілу ярмарочну мізерію, рішили: „Так далі бути не може" — що було зовсім справедливе і згідне з нашим достоінством як нації.

Станиславівські аранжери ярмарку скромно притакували і щиро признавались до похибок та недомагань: „Щож! Ми не папи на катедрі, а легко помильні провінціонали. Ви — столичні специ, напевно зробите ліпше".

— Ясно, що зробимо! — думали й говорили львівські знавці.

Думали й говорили, говорили й думали, думали й думали, говорили й говорили і — вирішили:

„Скласти комітет Українського Ярмарку, але вже у Львові..."

Це одна частина.

— „І виробити в протязі зими докладний плян ярмарку та приготовити все!"

Це друга частина.

Перша частина пішла, як по милі „Мута" — *pardon* — по маслі „Маслосоюзу". На що як на що, але на членів виділу, комітету чи якої там комісії в нас ніколи не забракне людей. Хоч на віз клади та рублем притягай.

Інша справа з другою частиною. Тут уже не так то воно легко. Требаж і салі на засідання, і книжки на записки, і часу на сходини. А надівсе охоти, перемішаної з ініціятивою та розумінням річи.

Саля, (як кажуть), може ще знайшлась би; книжку можнаб закупити, розписавши публичну складку трійковою системою з викликанням; час?!... га! — для народнього добра — все можна посвятити: охота, хоч це дуже химерна пані, але поагітувавши — чому? може прийде?!...

А ініціятива?!...

Це птиця дуже рідка в наших сторонах. Виглядає, що в околицях Станиславова вона буває частіше і хібаб її у клітці перевіз у Львів.

— Але (всюди те прокляте „але"!) —, але може я за строго суджу...

В останній хвилині довідуюся, що комітет таки зробив богато і виявив подивугідний розгін:

Є вже готовісінький, поправлений і на чисто переписаний плян... найближчих засідань.

Галактіон Чінка.

Уведення за Збруч провокатора й дефензивника.

Підволочиська, 12. березня 1927.

Велику сензацію викликала тут одна подія, що пригадує нам ріжні історії з мексиканського пограниччя. Справа така: Від кількох літ проживав в Орихівці біля Підволочиськ над Збручем, скалатського повіту, підозрілий тип, що то ні орав ні сіяв, а жив аж надто добре, виїзджаючи часто до Підволочиськ, Тернополя, Львова, а то й до Варшави. Був це около трицятилітній, трохи більше як півінтелігентний, але дуже проворний і відважний емігрант українець, православної віри, родом з напротилежного села, біля самого Збруча — Гнат Мельник, що віддавна стояв на службі польської дефензиви і був найспритнішим її робітником. Він організував військову і політичну розвідку на Радянській Україні в користь Польщі, раз у раз висилав там своїх людей-шпигунів, відбирав рапорти, що приходили звідтам та передавав їх польському генеральному штабові. Одним словом, був це не буденний, пересічний шпіон, але дуже визначний співробітник польської дефензиви і польської поліції і тому стояв під окремою їх охороною. Не погорджував він і провокацією, чого доказом отся правдива подія з 1923 р., про яку нам тут розказано.

З початком 1923 р. польська поліція у звязку з убивством польського поліціянта і польського жовніра в Купчинцях арештувала около 60 молодих українців, селянських і міщанських хлопців та студентів з Купчинець, Денисова, Глубічка Великого, Гаїв Великих і Тернополя під замітом державної зради через приготування повстання до збройного відорвання Східної Галичини від Польщі. Слідча вязниця тягнулася довгими місяцями, яку по семи місяцях припинено в наслідок амнестії. Мельник, що тоді здебільша пробував в Тернополі і був на поліції як тайний поліційний агент, задумав зробити з цього приводу велику провокацію. Війшов він у взаємини з бувшим членом сторожі скарбової Иосифом Гусаком у Тернополі і при його помочі старався звербувати гурток молодих тернопільських українців, їх озброїти, напасти на вязницю в Тернополі, вбити сторожу та увільнити політичних вязнів, яких Мельник зобовязався зараз перепровадити за Збруч. Крім цього глядів за охочими, що мали би відвагу виконати атентат на воєводу Завістовського і прокуратора Музику. Не улягає сумнівові, що Мельник в догідній хвилі був би всіх змовників видав в руки польської влади, що зуміла би вже відповідно степенувати свої репресії, що тоді і так були нечувані. Не улягає впр. сумнівові, що на цей діявольський плян пішла польська поліція, а навіть доставила Мельникові відповідне оружжя.

За порадою д-ра Степана Барана—Гусак удав, що годиться на плян Мельника і що вербує та вже навіть звербував гурток змовників, готових на все, що ждуть тільки на зброю і на відповідну хвилю. До нападу все вже було ніби готове. Мельник доставив Гусакові револьвери і муніцію для змовників і умовився про час нападу на вязницю. Було це в березні 1923 р. Місцем збору були руіни камениці біля окружного суду, а час нападу означено на 12 год. в ночі. Умовленого дня і години явився однак сам Гусак і біля суду стрінув Мельника, котрому заявив, що цеї ночі нападу не можна уладити, бо змовників стежить тепер дуже пильно поліція і тому належить підождати відповіднішої хвилі, а покищо напад відложити. Було це якраз перед північчю і Гусак завважав, що поліція була на напад приготована і булаб його криваво зліквідувала у першій хвилі. До нападу ані атентату не прийшло, а слідуючого дня адвокат д-р Степан Баран виготовив донесення карне до прокуратури проти Гната Мельника і сам особисто разом з Гусаком вручив прокураторові доставлене Мельником оружжя — револьвери і муніцію. Мельника безпроволочно арештовано на приказ прокуратора і він просидів в слідчій тюрмі щось около пів року чи навіть більше. Остаточно завдяки заходам поліції і дефензиви справу якось замнято і Мельник опинився на волі і яко дефензивник виїхав десь на північний відтинок польсько-радянського кордону.

По якімсь часі Мельник, приятель замордованого провокатора Королюка, з котрим сходився в домі міщанина Бабія біля Нового Городу в Тернополі, вернув до Оріхівця над Збручем і розпочав тут велику розвідчу діяльність. Природна річ, що большевицька влада про те все знала і визначила навіть — як кажуть — високу нагороду за голову Мельника. Нинішні свої пляни зреалізувала. Гнат Мельник свої операції (висилка польських політичних і військових агентів за Збруч і приняття рапортів) переводив нічю а стрічи назначував звичайно в хаті одної самітної вдовиці, недалеко самого Збруча, про що знала польська погранична сторожа (КОП) і польська поліція, котра тоді свідомо зникала з цього відтинка. Мельник не ходив сам, тільки в товаристві своїх помічників, всі очевидно озброєні. Так було і критичної ночі 26. лютого ц. р. До згаданої вдовиці прийшов гурток пачкарів зза Збруча і забажав бачитися з Мельником, щоби передати йому важні вісти. Зявився Мельник в товаристві свого помічника. Хозяйка дрімала, а й гості балакали зразу спокійно, опісля повстала суперечка, упали револьверові стріли, світло погасло, а за хвилю ціле товариство вийшло з хати. Вдовиця встала, засвітила світло і побачила на підлозі трупа Мельникового помічника. Повідомила поліцію, ця телефонічно дала знати до староства і повітової команди поліції в Скалаті і зі сходом сонця явився в Оріхівці староста Михальський і комісар поліції Кужея для переведення адміністраційних доходжень.

Переведене слідство ствердило, що Мельника поранено металевою штабою — був це дуже сильний мущина — і мабуть він в останній хвилі бачучи небезпеку для себе, хотів позбавитися життя, але тільки легко пострілився. Напасники пачкарі звязали йому руки і ноги і звязаного винесли з Оріхівця, по леду перейшли Збруч, на що вказують криваві сліди і легко раненого передали большевицькій владі. Оріховецькі пачкарі — Оріховець славний з пачкарства, — що цими днями були на другому боці, розказують, що Гната Мельника по переслуханні на так званій заставі мали вивезти до Староконстантинова, а звідси певно вивезуть дальше на схід, чи не до самого Харкова, до головного правління військової розвідки, котра дістала у свої руки найнебезпечнішого свого противника, вирвавши його живим з території чужої держави. Пачкарі, що доконали цього сміливого вчинку, як розказують їх тутешні побратими, мали одержати від большевиків велику грошеву нагороду.

Viator.

НОВИНКИ.

— **Стрийський процес.** 14. ц. м. почався в Стрию процес проти 43 учасників кривавої демонстрації безробітних з березня 1926 р., коли на вулиці впало 12 трупів. Ось список головних обвинувачених: Соколовський, Бахер, Боцян, Хилля, Денкевич, Деркач, Добрянський, Розалія Гриб, Грицуляк, Канюга, Кондерович, Коник, Маєнта, Мелішин, Насінник, Савара; Штернбах, Строєцький, Вагман, Анна і Иосиф Вятр, Денис, Дибук, Дзюбас, Грубий, Гучинський, Яш, Іван і Иосиф Келлер, Клюбик, Коцур, Костельний, Коваль, Проців, Пшик, Сендрик, Шкобаницький, Шумило, Третель, Тритгард, Василів, Зборовський. Одні обвинувачені в злочині публичного насильства, інші тільки проступку проти § 312. з. кар. Як із списку видко, більшість із них українці. Проводить розправою д-р Лопушанський, обвинувачує прок. Шехович, боронять: д-р Гарасимів, д-р Вандель і д-р Гаусман. Відомі демонстрації безробітних були актом розпуки, коли стрийський комітет безробіття, приймаючи їх делегатів, заявив, що справа безробіття не істнує, бо більшість робітників дістала вже працю, а решта вказаних у списках, які мають одержувати підмогу, не є робітниками, а вуличницями, злодіями, хлопчиками і „мертвими душами". При демонстраціях розбоїли і побили кількох поліціянтів, а поліція застрілила 12 людей.

— **За блискучими ґудзиками.** Дістаємо таку новинку: Учителька у Пралківцях біля Перемишля, Татяна Стеслівна родом з Купновик, перейшла на латинську, взявши шлюб з жандармом.

— **Нові польські фортеці.** В Глинянах вибудовано коштом 60.000 зол. дім „Коли Т. Ш. Л." з великою театральною салею. Дім станув у ринку напроти костела, на парцелі, яку викуплено, як подає „Слово Польске", з непольських рук. — У Скоморохах Старих, пов. Рогатин, приступлено до будови костела.

— **Особисті вісти.** З днем 15. ц. м. отворив у Мукачеві (Коменського 11) адвокатську канцелярію наш земляк д-р Осип Охримович.

— **Пошестні недуги.** Львівське староство ствердило черевний тиф на Знесінні, Борщовичах і Басівці; дизентерію на Кульпаркові та в Козельниках; красуху (шкарлятину) у Голоску, Сигнівці, Кульпаркові, Замарстинові та Знесінні; дифтерит у Нагорянах, Знесінні, Замарстинові, Пикуловичах; віспу в Пикуловичах; рожу на Кульпаркові; красуху в Малковичах і Порічу (біля Любіня).

— **Весілля без молодої.** Зібрались весільні гості, призначено годину шлюбу, а новоженці не приходили. Така неприємна історія трапилась учора панству Маєрам у Львові, на славній Гетьманській вулиці і „молодий", ще не старий, бо 48-літній, що приїхав аж з Німеччини женитись з 18-літньою дівчиною, був не менше збентежений, як родичі, що шукали за донькою. Отруїлась? повісилась? ні... Панна Занген із Збаража виїхала до... Італії до молодого хлопця, якого давно любила. Бо любов перемагає не лише, гори, але „добру партію" і дорогі пашпорти.

— **Комісія від часу.** У кількох европейських столицях рішили з весною завести т. зв. літний час. Почала над цим думати і варшавська президія міністрів. А що справу зміни часу не так легко вирішити, створено окрему комісію. Добре було би, якби така комісія істнувала постійно, але замісць думати над пересуванням годинників, щоби пригадувала всім комісіям, що час це гроші.

— **30.000 нім. марок** заплачено на днях на лицитації старих австрійських марок у Берліні за збірку перших австр. дневникарських марок з головою Меркурія, які є незвичайною рідкістю. Ці марки закуплено до Америки, де вони певно будуть продані ще дорожче.

— **1 франк відшкодування** дістане комуністичний посол Корнавен, якого пірвало на вічу 8 людей і вивезло в ліс. Між обвинуваченими, які не заподіяли послові нічого, находився також власник ресторану, в якого посол обідав; він домагався доплати ще 20 фр. за обід, мотивуючи це страшним апетитом посла. Суд не признав цього аргументу серед страшного реготу публики.

— **Таємне медіюм.** Ми згадували недавно про подорож гр. Зої Василько по

Німеччині та Англії з сільською 14-літньою дівчиною Зогун, яка має виявляти незвичайні прикмети „медіюм“. Мюнхенський лікар д-р Розенбуш заявив прилюдно, що пані Василько підчас спіритистичних сеансів власними нігтями дряпала тіло дівчини, яка була вкрита дивними знаками та плямами. Пані Василько відкликалась до авторитету вчених професорів, домагаючись суду над цими свищами, погрожуючи скаргою за образу чести. Перед кількома днями професори і лікарі та психольоги видали офіціяльний протокол, стверджуючи, що на протязі 6-місячних сеансів з дівчиною не запримітили ніколи ніякої ошуки і підозрілих маніпуляцій. У дівчини в „трансі“ виступають на тілі: на шиї і раменах плями та рани як від укушення, але рука поміж сторонної особи тут виключена при всіх засобах найсуворішої контролі.

— **Світова всячина.** Сербська королівська пара виїхала інкогніто в Румунію, а звідси у Францію, зберігаючи до останньої хвилини тайну виїзду: подорож, кажуть, має політичний характер. — Дандіг звернувся до Ліґи Націй з проханням позичити йому 45 міл. фо. — Англійський уряд рішив не робити цього року військових маневрів… з огляду на ощадність. — Повідомляють із Амстердаму, що „Синдикалістичний інтернаціонал“ переходить фінансову кризу і рішили обмежити витрати і надуматись, чи не слід перенести його центр у країну з дешевою валютою. — Вперше від вибуху революції бувший баварський кронпринц Руппрехт дав у себе раут; були там члени баварського уряду, за вийнятком єдиного міністра земельних справ — республиканця. — Епідемія „еспанки“ зросла в Ленінграді: за один день занедужало 303 особи. — Московський відділ народньої освіти рішив, що лекції т. зв. „фізкультури“ треба вести окремо з хлопцями і дівчатами з огляду на „спеціяльні прикмети пола“. — В останніх трьох місяцях 1926 р. уродилося в Англії 10.413 менше дітей, як 3 місяці раніше, а на 28.000 осіб більше вмерло. — У Злучених Державах 300 осіб заасекурувало своє життя на міліон дол., 15 осіб на 1 міл., а „зорі екрану“ Глорія Свансон на 2 міл., Чеплін, Мері Пікфорд і Фейрбенкс по міліонові.

— **Курс для торговельної молоді.** „Союз Українських Купців“, бажаючи дати своїй молоді доповняюче фахове знання, улаштовує вечірний курс, на якому викладають фахові сили: 1) німецьку мову, 2) бухгальтерію, 3) купецьку кореспонденцію і т. і. Наука відбувається вечерами в Торговельній Школі, Корняктів 1. Усі наші купці, які мають у себе практикантів, повинні негайно післати їх до вечірної школи. Зголошуватись треба в конторі „Союзу У. К.“ Мохнацького 6, від 7·30 год. веч. З доповняючих курсів може користати також неторговельна молодіж, напр. ремісничі ученики і т. п. Наука вже почалась, тому треба негайно зголоситись. Курс тріватиме 4 місяці.

Дописи.

Тернопіль. *(Хлібоїди на Поділлі).* В „Ділі“ була вже згадка, що дня 17. лютого ц. р. була нарада хлібоїдів в Тернополі для переведення організації хрунів в тернопільському воєвідстві. Тепер можемо подати близші відомости про цей хрунівський „зїзд“. Взяло в ньому участь аж 24 людей, з того редактор хрунівської газетки „Селянський Прапор“ Стовпюк з жінкою зі Станиславова, один священик о. Берест, парох з Вишок в Бережанщині, трьох учителів зі Зборівщини й один учитель зі Заліщиччини, якийсь селянин з Чорткова, писар з фізикату в старостві Глухий з Тернополя, відомий Антін Чайковський, з Тернополя, наказний війт з Березовиці Великої коло Тернополя Дмитро Дебельський, старий непоправний хрунь, решта хруні з ріжних сторін, здебільша карані за кримінальні злочини. Ця невелика, але чесна компанія зібралася в одному числі в готелю Пунчерта під проводом Дебельського. Реферати виголосили Стовпюк і о. Берест, відомий зі сторінок „Діла“ з ненайкращої сторони. Рішено всюди організувати хрунів, а що це трохи коштує, то рішено звернутися до правительства за більшою грошевою підмогою, котрої їм теперішнє правительство Пілсудського певно не відмовить, а його львівський орган „Дзєннік Львовскі“, де працює їх брат Мих. Яцків, певно їм зробить відповідну рекляму.

Рішено також утворити воєвідський секретаріят „партії“ УНС-а (Українського Нар. Союза) і начальником цього секретаріяту іменовано Антона Чайковського з Тернополя, відомого вже читачам „Діла“ з „кращої“ сторінки, тої кримінальної, а й тепер ладиться проти нього велика карна розправа за злочин обманства. З тактичних причин рішено йти у ті села, де бушують радикали, бо з практики знають, що для хрунів це найкращий терен хочби пр. в Тернопільщині, де кандидатом хлібоїдів при виборах в 1922 р. був Нестор Керничний, господар з Березовиці Великої, визначний радикальний діяч і то ще напередодні поставлення своєї кандидатури, або пр. другий радикальний агітатор з Глубічка вел. Сіменач, котрого діти перейшли на польське і похрунилися. Вкінці рішено скликати всіх хрунів з Поділля на віче під голим небом в часі середопістя — річного ярмарку в Тернополі в середу 30. березня ц. р., на котре має приїхати патріярх наших „хлібоїдів“ д-р Северин Данилович, що довший час був у Тернополі адвокатом і виголував тут чимало радикалів, особливо серед інтелігентів, яких бажав би тепер перевести у свою кошару. Рішили також взяти участь у найближчих самоврядних виборах, а яко чолові кандидати мають виступити о. Берест і згаданий вище Антін Чайковський, що подібно як свого часу Залуцький хоче в цей спосіб заасекуруватися перед свіжим кримінялом.

По нараді вислано делеґацію до воєводи Завістовського, котрий приняв її з отвертими раменами і вислухавши чолобитні і заяви вірности і преданности для польської держави і маршалка Пілсудського від Стовпюка і о. Береста, прирік депутації свою необмежену піддержку зглядно піддержку свого наслідника. Депутація вдоволена вернула до готелю Пунчерта і тут Стовпюк уладив приняття для учасників „зїзду“, котрих цілий час „зїзду“ хоронила мундурована і немундурована поліція.

Наразі А. Чайковський, що є офіціяльним репрезентантом „хлібоїдів“ на тернопільське воєвідство, організує місцевий комітет УНС-а, але ця „робота“ йому не йде, бо нема тут охочих до цього комітету кандидатів. Одно, що він зискав, це те, що з хлібоїдського штабу в Станиславові мабуть одержав гроші на „агітацію“ і дещо заробив на дрібних інтервенціях у воєвідстві і в старостві.

Орґанізаційний рух.

Орґанізаційна нарада УНДО в Бродах.

Повітовий Народній Комітет Українського Національно-Демократичного Обєднання в Бродах скликав на четвер дня 10. березня до салі товариства „Основа“ повітову організаційну нараду, в якій взяли участь мужі довір'я з 24 громад судового брідського повіту. Нарадам проводив голова Повітового Народнього Комітету п. Олександер Вислоцький, селянин з Гаїв Дітковецьких, секретарював селянин Дмитро Табінський. Реферат про політичне положення під теперішню хвилю і про найближчі організаційні завдання УНДО, виголосив делегат Центрального Комітету, п. Володимир Целевич, зі Львова. Опісля п. Олександер Вислоцький представив політичне положення брідського повіту, а зокрема стан нашої політичної організації в повіті. По рефератах вивязалася оживлена дискусія. В дискусії забирали голос: Федір Радкевич, селянин з Язлівчика, о. Михайло Олексин зі Суховолі, о. Микола Кулицький з Конюшкова, сел. Іван Яськевич і інші. Зокрема селянин Яськевич напятнував агітацію хлібоїдів у двох громадах, а саме в Черниці і Боратині. В часі дискусії виявилося, що наша партія з кожним днем росте в повіті в силу, що сельробівська агітація не має найменшого успіху. Зібрані делегати ухвалили вислати послові Сергієві Хруцькому привіт за оборону прав українського народу. Крім цього ухвалено резолюції в організаційних справах і резолюцію з жаданням негайного переведення виборів до громадських рад. Наради закінчив п. Вол. Целевич зазивом до інтензивної праці на місцях. На загал слід замітити, що брідський повіт є під політичним оглядом добре зорганізований і то головно завдяки праці голови Повітового Комітету п. Олександра Вислоцького.

Вечером того самого дня виголосив В. Целевич реферат на тему: „Завдання української інтелігенції під теперішню хвилю“. По рефераті відбулася довша дискусія. Всі присутні стверджували, що загал української інтелігенції в Бродах бере за малу участь у громадській праці.

Літературний куток.

— Від місяця німецька публична опінія стежить за подіями одної невинної книжки, яка стала сензацією дня: Ґрете Махан „Убита життям“. Є це денник 15-літньої дівчини, яка зійшла із світа наслідком страшної недуги, вщіпленої їй принагідною любовною пригодою. Книжку видало католицьке тов-о на науку молодому поколінню. Поліція счинила крик, бо найшла там більшість подробиць правдивих: як т. зв. „обичаєва поліція“ через свою брутальність і короткозорість вкинула молоду дівчину, яка втікла з хати, до шпиталю між здеморалізовані вуличниці. Арештували маму дівчини, підозріваючи її в тім, що вона грала ролю зводниці супроти своєї доньки. Преса і письменники занялись розслідом справи. Щож виявилось? Згадану книжку написала мати помершої Ґрете Махан (яка в дійсности називається Лізбет Кольомак) на підставі малих записок своєї доньки по ріжних зшитках, і власних споминів. Прибита страшною долею доньки, вона вступила до одного монастиря і там, щоби загодити свій біль, описала трагедію доньки, немов то її власну сповідь, наслідуючи навіть її почерк. Рукопис книжки прочитала ігумена і вражена силою оповідання, занялась виданням книжки. Критика та публика не підозрівала „підрібки“ рукопису. Арештована мати випущена на волю, вповні зреґабілітована. Історія її книжки причинилась до змішення атак на т. зв. *Sittenpolizei*, яка грубою лабою ломить неодно молоде життя, замісць ним заопікуватись побатьківському.

Союз німецьких письменників, згідно із постановою своїх загальних зборів, протестує проти судових кар, накладених на видавців і друкарів за книжки проти уряду та держави, вважаючи, що таким робом цензорами творів стають непокликані приватні особи, які з остраху можуть робити перепони у друку книжок. Такі кари є зрештою суперечні із законами конституції.

— Найдено зшиток з 28 рисунками Ґетого п. з. *„Reise, — Zerstreuungs- und Trostbüchlein 1806 bis 1807“.*

— Льондон будує чотири нові театри: один на 2160, другий на 1600, третій на 1342 і четвертий на 1000 місць.

— У московській консерваторії найшли невідомий записник Бетовена, де є нариси його квартетів А-моль і Б-дур з 1825 р. Є це гарна знахідка з нагоди свята роковин композитора.

Всячина.

З технічної царини. Німці плянують тепер переміняти всю свою продукцію світильного газу так, щоби газ можна виробляти з вугля в тих місцях, де його викопують (в рурській кітловині й на Горішнім Шлеську) і звідти провести його рурами (під високим тисненням до 100 атмосфер) по всій Німеччині, а переловсім до Гамбурга й Берліна. Тим думають вони богато заощадити, бо замість возити вугля до ґазівень, що є по всіх більших містах — можна буде його на місці перекоксувати, а газ буде розходитись сам на місце призначення і — що важніше — тоді можна буде зуживати також маловартісні сорти вугля, яких не виплачується транспортувати залізницею, бо скоро на повітрю псуються. Таким робом зроблять ґаз доступним для найширших верств населення, а одночасно значно піднесуть добування вугля. — Подібну переміну перейшла — або переходить — в останніх часах продукція електричної енергії. Коли давніше майже кожне місто й кожна більша фабрика старалися мати свою електрівню, що постачала енергію для власної потреби, то тепер стараються будувати мало електрівень, зате великі і в догідних місцях (близько копалень вугля, торфу, на ріках, водопадах), а електричну енергію розпроваджують проводами по широких просторах, нераз сотки кільометрів далеко, на місце вжитку. — *Р. М.*

Привязання до вязниці. До одної з ню-йорських вязниць зголосився недавно один вязень, який просив, щоби його приняли туди назад. Перед роками він утік, просидівши пять літ за вбивство своєї жінки. Був засуджений на досмертну вязницю. Скривався і блукав довго: по Америці, морі, Англії та Франції. Одначе завсіди та скрізь мучила його думка, що за ним стежить поліція. Це відбирало йому спокій і підривало його сили. Тому воліє вернутись до вязниці. Подібний випадок трапився в Голяндії, в Генґельо, де один мущина, кілька разів караний, зголосився на поліцію з проханням арештувати його за крадіж. Він сидів уже кілька разів і вязничне життя йому до вподоби своєю систематичністю, спокоєм і підходячим товариством. Є цивілізовані країни, де навіть вязниця може бути приємна!

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Нового Українського Театру:

Яворів:
вівторок 15. III. Ой не ходи Грицю
середа 16. III. Огні Іванової Ночи
четвер 17. III. Барон Кіммель
пятниця 18. III. Запорожець за Дунаєм

Немирів:
субота 19. III. Маруся Богуславка
неділя 20. III. Вій

Театр виїздить на один місяць в турне по Любельщині. Пізніше завітає до Львова з новим репертуаром як Андреєва „Сім повішених“ і інші.

Піврічний попис елевів вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка (середні і висші роки) відбудеться в середу 16. ц. м. у великій салі Муз. Товариства при вул. Шашкевича 5, о 7-ій годині вечером. — Програмка в ціні 50 с. служать за карту вступу на довільне місце. 1714 2—2

До відома Інтересованим подаю, що до теперішньої фірми Д. Свищ і Ска у Львові, вул. Валова 14. не належу і нічого спільного з тою фірмою не маю. Судово реєстрована фірма Д. Свищ і Ска, в якої склад я входив, розвязана з днем 31. грудня 1926 рішенням Загальних Зборів спільників. О. Денисюк.

З Союза Українських Адвокатів. Дня 19. березня ц. р. в суботу в салі „Українська Бесіда“ о год. 10. рано відбудуться Ширші Сходини членів Союза Українських Адвокатів: Порядок дня: 1) Запомоговий фонд — реф. д-р А. Говикович. 2) Передтермінове звільнення вязнів з тюрми (розп. През. РПП) — реф. д-р М. Волошин. По рефератах та евентуальній дискусії над ними відбудеться чергове засідання виділу С.У.А. зі звичайним денним порядком. — За Виділ Союза Українських Адвокатів: д-р Лев Ганкевич вр. голова, д-р Е. Щуровський вр. секретар. 1—1

За редакцію відповідає Василь Мудрий. — Видає Видавнича Спілка „Діло“. — З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.